

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شجاعت مدبرانه در مکتب حاج قاسم سلیمانی

و تاثیر آن بر محور مقاومت

مریم زاهدی^۱

^۱ طلبه سطح دو (کارشناسی)، حوزه علمیه زینبیه رشت

چکیده

سردار شهید حاج قاسم سلیمانی نقشی بی بدیل در فرماندهی جبهه مقاومت و پیروزی‌های آن در مبارزه با استکبار جهانی، صهیونیسم بین‌المللی و ارتجاع منطقه داشتند. به طوری که موجب شد خلافت خودخوانده داعش در عراق و شام برچیده شود و ایشان به نماد و اسطوره مبارزه با تروریسم در جهان تبدیل شود. حاج قاسم فقط یک فرمانده نظامی در ایران نبودند، بلکه ایشان فردی شجاع، مدبر و دارای تفکری نظامی و اندیشه استراتژیک بودند که در مواقع لزوم به مانند یک دیپلمات زیرک در سیاست‌های خارجی کشور نقش مهمی ایفا می‌کردند. بعد از شهادت حاج قاسم سلیمانی، بنا بر توصیه و تاکید رهبری، مکتب این شهید بزرگوار که در واقع سیره و روش زندگی و مدیریت و فرماندهی ایشان بود مورد توجه قرار گرفت. این مقاله که به روش کتابخانه‌ای تدوین شده، ویژگی‌های فردی و اجتماعی مکتب حاج قاسم را مورد بررسی قرار داده است. شجاعت مدبرانه، یکی از مولفه‌های اخلاقی مکتب سردار است که در مواقع بسیار حساس و استراتژیک مثل حضور ایشان در روسیه و مذاکره با پوتین، شکست حصر آمرلی و یا حضور در لبنان و در جنگ ۳۳ روزه به وضوح دیده می‌شود و بیانگر تاثیر آن بر محور مقاومت می‌باشد.

واژگان کلیدی: تدبیر، شجاعت، شهید سلیمانی، محور مقاومت، مقاومت، مکتب

«مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَنْقَضَى نَحْبُهُ وَ مِنْهُمْ مَنْ يَنْتَظِرُ وَمَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا»^۱؛ در میان مومنان مردانی هستند که بر سر عهده‌ای که با خدا بستند صادقانه ایستاده‌اند، بعضی پیمان خود را به آخر بردند (و در راه خدا شربت شهادت نوشیدند) و بعضی دیگر در انتظارند و هرگز تغییر و تبدیلی در عهد و پیمان خود ندادند..»

۱

از زمان خلقت بشریت، افرادی وجود داشته‌اند که به خاطر زیاده‌خواهی و تمایلات نفسانی، سایر افراد را مورد ظلم و تعدی قرار می‌داده‌اند. در مقابل با توجه به اینکه خداوند انسان را آزاد آفریده به صورت فطری زیر بار ظلم نمی‌رود و به ستیز با آن می‌پردازد. چرا که اگر غیر از این بود متعديان به حقوق دیگران گستاخ شده و تسلط بر حقوق دیگران را حق خود می‌دانند. در جوامع بشری هم این مسئله به وضوح دیده می‌شود که ملتی در مقابل حاکمان زورگو و دول استعمارگر سر تسلیم فرود بیاورند مورد تاخت و تاز و جولان ظالمان قرار می‌گیرند.

۲

اما تاریخ گویای این حقیقت است که در پی هر ظلمی، ظلم ستیزی آگاه پدیدار شد. همانند صدر اسلام که با برانگیخته شدن پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) روح ظلم ستیزی در بین مظلومان بیدار شد و با قیام اباعبدالله در سال ۶۱ هجری این روح جانی دوباره گرفت و به الگو و نمادی برای مظلومان عالم بدل شد تا علم هیئات من الذله را در دست بگیرند و ندای حق طلبی و مبارزه با ستمگری را فریاد بزنند. همانگونه که در تاریخ انسان‌های آزاده بسیاری با الگو گرفتن از مکتب عاشورا به قیام و خیزش علیه ظلم حکومت‌ها پرداختند، از جمله بارزترین آنها انقلاب اسلامی ایران بود که چنان رعب و وحشتی در دل مستکبران عالم ایجاد کرد که باعث شد به رویارویی مستقیم و جنگ نظامی تمام عیار با ایران بپردازند.

^۱ احزاب: ۲۳

^۲ هاشمی، الگوی رهبری شهید قاسم سلیمانی؛ از فرماندهی مقاومت تا شکل‌گیری مکتب سلیمانی، ص ۴

تشکیل محور مقاومت از حماس و جهاد اسلامی فلسطین گرفته تا حزب الله لبنان، سوریه، حشدالشعبی عراق و انصارالله یمن نیز بر اساس الگوگیری از مکتب عاشورا بوده است. فلذا با بیداری ملل آزاده در کشورهای غرب آسیا نیاز به وجود رهبری بصیر، شجاع، با تدبیر و مقتدر بیش از پیش احساس می‌شد.

حاج قاسم سلیمانی یکی از فرماندهان شناخته شده محور مقاومت بود که با شجاعت و درایت خود توانست اقداماتی راهبردی در اتحاد و یکپارچگی این محور و حتی همراه کردن دول غیر مسلمان مانند روسیه انجام دهد. تا جایی که سر دمداران کفر نتوانستند وجود او را تحمل کنند و در بامداد ۱۳ دی ماه ۹۸ طی اقدام تروریستی او را به شهادت برسانند. لذا در تداوم راه مقاومت لازم است که اندیشه این شهید بزرگوار و به تعبیر مقام معظم رهبری مکتب وی مطالعه و واکاوی شود. از جمله مؤلفه‌های بسیار مهم در این مکتب که لازم است به صورت ویژه به آن پرداخته شود شجاعت و تدبیر می‌باشد.

در این راستا منابع متعددی مطالعه شد که فهرست آن از این قرار است کتاب سردار مقاومت، سرباز ولایت؛ که در آن قاسم نصیرزاده به اندیشه‌های حاج قاسم سلیمانی پرداخته است.

در کتاب برادر قاسم؛ ابوذر مهروان فر جستاری در اندیشه‌های راهبردی حاج قاسم در حوزه انقلاب، دفاع مقدس، شهادت و مدافعان حرم داشته است.

محمد محسن مصحفی در کتاب صبح شام؛ با بیان خاطراتی از شهید امیر عبداللهیان به روایتی از بحران سوریه پرداخته است.

مقاله الگوی رهبری شهید سلیمانی از فرماندهی مقاومت تا شکل‌گیری مکتب سلیمانی؛ که در آن صدیقه سادات هاشمی تاریخ شکل‌گیری مقاومت را بازگو کرده است. محمد موسوی در مقاله مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی در دفاع از حریم اهل بیت؛ به برخی از ویژگی‌های اخلاقی شهید سلیمانی اشاره کرده است.

این مقاله درصدد است با نگاهی سیاسی و جامعه شناختی به مولفه شجاعت همراه با تدبیر حاج قاسم پرداخته و بیان نماید که این امر چه تاثیری بر جبهه مقاومت داشته است.

از مهم ترین مفاهیم پر کاربرد در این مقاله که نیاز به تبیین دارد به قرار ذیل است:

تعریف مفاهیم

تدبیر

تدبیر از ریشه «د ب ر» به معنای «اندیشیدن و فکر کردن به پایان و عاقبت کار»^۱ است.

تدبیر در اصطلاح به معنای «به پایان کار نگرستن و در آن اندیشیدن، برای انجام دادن امری فکر و دقت به کار بردن و توجه کردن» آمده است.^۲

در آیات قرآن این واژه به معنای اداره امور جهان «فَالْمُدَبِّرَاتِ أَمْرًا»^۳ از شئون الهی شمرده شده است که بواسطه ملائک انجام می گیرد.

برنامه ریزی صحیح و اصولی از پیامدهای تدبیر می باشد؛ یعنی تعیین هدفی خاص و مشخص کردن کارها و فعالیتهایی که منجر به رسیدن به آن هدف میشود.^۴

شجاعت

شجاعت از ریشه «ش ج ع» به معنای «جرات و اقدام» است.^۵

معنای شجاعت در لغت نامه دهخدا چنین آمده است؛ «دلیر شدن در کارزار، صفتی است از صفات اربعه جمیله که حد وسط است بین تهور و جبن، دلاوری، دل داری، دلیری».^۶

^۱ احمدی پرتو، حسینی، گل محمدی، کارکرد شجاعت و تدبیر شهید سلیمانی در گفتمان انتظار، ص ۵۷

^۲ عمید، فرهنگ فارسی، ص ۲۳۲

^۳ نازعات: ۵

^۴ احمدی پرتو و دیگران، همان.

^۵ همان، ص ۵۸

^۶ دهخدا، فرهنگ لغت ج ۹، ص ۱۴۱۶۵

روسیه خواست تا پیدا کردن خلبان را به وی واگذار کنند. حاج قاسم به همراه ۶ رزمنده یگان ویژه عملیاتی حزب الله و ۱۸ کماندوی روسی شروع به عملیات نجات کردند. تیم ویژه حاج قاسم ۶ کیلومتر در منطقه نفوذ کردند و خلبان را بدون اینکه حتی یک نفر زخمی شود نجات دادند. این خبر به سرعت در رسانه های روسی منتشر شد و سایت طرفداران پوتین با درج عکس حاج قاسم روی صفحه اول نوشته بود «سلیمانی کلید نجات خلبان روس» در صفحه شبکه اجتماعی هواداران پوتین به حاج قاسم لقب «شکارچی شکارچیان» داده بودند و نوشته بودند که «به این قهرمان تعظیم کنید».^۱

^۱ طهماسبی و دیگران، همان، ص ۱۱۰

نتیجه گیری

یافته‌های این پژوهش بیانگر این مطلب است که مکتب حاج قاسم سلیمانی مولفه و ویژگی‌های فراوانی از جمله شجاعت همراه با تدبیر، ولایت‌مداری، الگوسازی و غیره را دارا می‌باشد که در دو بعد فردی و اجتماعی دسته‌بندی می‌شود. شجاعت مدبرانه شهید سلیمانی که یکی از مولفه‌های اخلاق فردی در مکتب این شهید عزیز به شما می‌رود تاثیر بسیاری در پیروزی‌های محور مقاومت داشته است. در این پژوهش با بیان بخشی از اقدامات حاج قاسم سلیمانی در مواجهه با حوادث ایران و منطقه، به تاثیر تدابیر شجاعانه و راهگشای ایشان در حل بحران‌ها و عبور از چالش‌های امنیتی و سیاسی پی می‌بریم؛ از جمله این آثار می‌توان به اقتدار ایران و جبهه مقاومت در سطح منطقه و جهان اشاره کرد. کسب منافع اقتصادی، امنیت ثابت و پایدار، تقویت مولفه قدرت و تهدید زدایی از ایران و کشورهای جبهه مقاومت، وحدت و انسجام نیروهای حامی مقاومت و تغییر معادلات منطقه‌ای به نفع محورمقاومت از دیگر ثار اقدامات مدبرانه حاج قاسم سلیمانی می‌باشد. اقدامات حاج قاسم سلیمانی همچنین منجر به تقویت قدرت چانه زنی در دیپلماسی و مذاکرات بین‌المللی و حل بسیاری از بحران‌های منطقه‌ای از جمله بحران سوریه، عراق و لبنان به واسطه تدابیر شجاعانه و حساب شده ایشان شده است.

پژوهش در مورد سایر ابعاد و مؤلفه‌های مکتب شهید سلیمانی تحقیق و بررسی‌های بیشتری را طلب می‌کند که پرداختن به آنها از حوصله این پژوهش خارج بوده و انجام آن به سایر طلاب و پژوهشگران فرهیخته پیشنهاد می‌شود.

منابع

--قرآن کریم؛ ترجمه ناصر مکارم شیرازی

--نهج البلاغه؛ ترجمه مهدی انصاری قمی

فهرست کتب

- ۱-دهخدا، علی اکبر، لغت نامه، تهران: دانشگاه تهران، چاپ دوم، ۱۳۷۷ ه.ش.
- ۲-طهماسبی، عالمه؛ موسوی، لیلا؛ قربانی، مهری؛ سلیمانی عزیز، قم: حماسه یاران، چاپ چهارم، ۱۳۹۹ ه.ش.
- ۳-عمید، حسن، فرهنگ فارسی، تهران: راه رشد، چاپ اول، ۱۳۸۹ ه.ش.
- ۴-مصحفی، محمدمحسن، صبح شام، تهران: سوره مهر، چاپ اول، ۱۳۹۹ ه.ش.
- ۵-مطهری، مرتضی، مقدمه ای بر جهان بینی اسلامی، تهران: صدرا، چاپ پنجم، ۱۳۹۲ ه.ش.
- ۶- -----، -، ولاءها و ولایتها، تهران: صدرا، چاپ بیست و سوم، ۱۳۸۷ ه.ش.
- ۷-معین، محمد، فرهنگ معین، تهران: ادنا، چاپ چهارم، ۱۳۸۶ ه.ش.
- ۸-مهروان فر، ابوذر، برادر قاسم، قم: مهر امیرالمومنین (علیه السلام)، چاپ اول، ۱۳۹۷ ه.ش.
- ۹-نصیرزاده، قاسم، سردار مقاومت سرباز ولایت، قم: خادم الرضا (علیه السلام)، چاپ بیست و هشتم، ۱۳۹۹ ه.ش.

فهرست مقالات

- ۱- احمدی پرتو، محمدتقی؛ حسینی، سید جابر؛ گل محمدی، سعید، "کارکرد شجاعت و تدبیر شهید سلیمانی در گفتمان انتظار"، پژوهشهای مهدوی، شماره ۴۰، ۱۴۰۱ ه.ش.
- ۲- برون، مهرداد، "مدیریت جهادی و دستاوردهای مکتب شهید سلیمانی"، دانشگاه آزاد اسلامی شهید حاج قاسم سلیمانی، شماره ۱، ۱۴۰۱ ه.ش.

- ۳- جاسیز، احمد؛ رضاپور، دانیال، "نوموس، محور مقاومت و نظم منطقه ای در غرب آسیا"، فصلنامه بحران پژوهی جهان اسلام، شماره ۲، ۱۴۰۱ ه. ش.
- ۴- جوادپور، کریم؛ علیمردانی، زهره، "مشخصه های مدیریت جهادی در مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی"، همایش بین المللی گام دوم انقلاب، شماره ۲، ۱۳۹۹ ه. ش.
- ۵- خانی، علی؛ محمدی، حمیدرضا، "بازشناسی مولفه های مکتب شهید سلیمانی مبتنی بر بیانات امام خامنه ای"، مطالعات راهبردی بسیج، شماره ۸۶، ۱۳۹۹ ه. ش.
- ۶- خلیلی، عبدالجواد و دیگران، "الگوی رفتاری مکتب شهید سلیمانی در مدیریت"، همایش بین المللی گام دوم انقلاب، شماره ۱، ۱۴۰۱ ه. ش.
- ۷- عباس زاده، روح الله، "مولفه های تربیتی مکتب شهید سلیمانی"، همایش بین المللی گام دوم انقلاب، شماره ۲، ۱۳۹۹ ه. ش.
- ۸- عباسی، مجید؛ محمودزاده، فاطمه، "تحلیلی بر حمایت ایدئولوژیک ایران از محور مقاومت اسلامی در غرب آسیا"، فصلنامه دفاع مقدس، شماره ۲، ۱۴۰۱ ه. ش.
- ۹- عرفانی فر، علی، "نقش راهبردی حاج قاسم سلیمانی در شکل گیری محور مقاومت و مدیریت توحیدی آن"، فصلنامه تخصصی مدرسه حکمرانی شهید بهشتی، شماره ۱، ۱۳۹۹ ه. ش.
- ۱۰- غلامپور، احمد؛ قاعد علی، حمیدرضا؛ حاکمی، محمد امین، "سیر تطور فرماندهی شهید حاج قاسم سلیمانی"، همایش بین المللی گام دوم انقلاب، شماره ۲، ۱۳۹۹ ه. ش.
- ۱۱- فیض، رضا؛ ندافان، مسعود؛ بابا هادی، محمد باقر، "واکاوی مولفه های مکتب شهید سردار سلیمانی"، مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، شماره ۱۷۴۸۵، ۱۴۰۰ ه. ش.
- ۱۲- قاسمی، رضوان؛ عسکری تپه، فهیمه، "مولفه های مکتب شهید سلیمانی و تحقق تمدن نوین اسلامی"، فصلنامه دولت پژوهی ایران معاصر، شماره ۴، ۱۴۰۰ ه. ش.
- ۱۳- کلهر، محمدعلی، "شجاعت و شهامت امام حسین (علیه السلام)"، همایش امام حسین (علیه السلام)، شماره ۱، ۱۴۰۰ ه. ش.

۱۴- محمودی رجا، زکریا؛ باقری دولت آبادی، علی؛ راوش، بهنام، "بررسی محور مقاومت و آینده نظام سلطه با استفاده از نظریه نظام جهانی"، مطالعه بیداری اسلامی، شماره ۱۴، ۱۳۹۷ ه.ش.

۱۵- موسوی، محمد، "مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی در دفاع از حریم اهل (بیت علیه السلام)"، مطالعات بیداری اسلامی، شماره ۱۵، ۱۳۹۸ ه.ش.

۱۶- هاشمی، صدیقه سادات، "الگوی رهبری شهید قاسم سلیمانی؛ از فرماندهی مقاومت تا شکل‌گیری مکتب سلیمانی"، فصلنامه راهبرد اجتماعی فرهنگی، شماره ۳، ۱۴۰۱ ه.ش.

فهرست سایت‌ها

1-<https://www.noormags.ir>

2-<https://Rahbordfarhangi.csr.ir>

3-<https://ensani.ir>

4-<https://ic2.ihu.ac.ir>

5-<https://hds.sndu.ac.ir>

6-<https://Library.tebyan.net>

7-<https://www.sid.ir>